

DOCUMENT DE POLITICI PUBLICE

Un nou cadru de reglementare privind contracacarea dezinformării on-line în Republica Moldova

Elaborat de: Adrian Ermurachi (IPRE)

Documentul a fost elaborat în cadrul proiectului #reforMD, ce are
ca scop consolidarea rezistenței la dezinformare în Republica
Moldova prin măsuri de dialog de politici cu participarea societății
civile și actorilor publici

Opiniile exprimate în această lucrare aparțin exclusiv autorilor

Chișinău, decembrie 2022

SUSȚINUT DE :

Mulțumiri

Prezentul Document de Politici Publice a fost elaborat de Adrian Ermurachi, Co-Director Executiv, IPRE. Procesul de revizuire al documentului de politici a fost susținut de către Iulian Groza, Director Executiv al IPRE, Dominic Maugeais, manager superior de programe la Institutul pentru Politici Europene de la Berlin (IEP) (Institut für Europäische Politik) și de către experții parteneri inclusiv, Vadim Pistrinciuc, Director Executiv al IPIS și Valeriu Pașa, Președinte al Comunității Watchdog.md.

Prezenta Publicație a fost realizată în cadrul proiectului reformMD, implementat de Institutul pentru Politici Europene din Berlin (IEP) (Institut für Europäische Politik) în parteneriat cu Institutul pentru Politici și Reforme Europene (IPRE) și Institutul pentru Inițiative Strategice (IPIS), cu susținerea Oficiului Federal pentru Afaceri Externe al Germaniei. Opiniile exprimate în document aparțin autorilor.

Despre Proiect:

reformMD – reziliență împotriva dezinformării în Republica Moldova

Scopul proiectului reformMD este să contribuie la întărirea rezilienței împotriva dezinformării în Republica Moldova prin intermediul dialogurilor de politici cu participarea societății civile și actorilor publici facilitate de experți naționali și internaționali mobilizați în cadrul proiectului. Partenerii de implementare de asemenea au realizat o serie de produse media, cum ar fi videoclipuri, podcasturi și dezbateri TV, folosite pentru a răspunde campaniilor de dezinformare privind politicile UE și ale statelor sale membre. De asemenea, au fost susținute schimburi de experiență dintre experți și societatea civilă pe această temă cu Germania și alte state membre. Proiectul se bazează pe rezultatele proiectului său anterior #inforMD.

Organizațiile de implementare:

Începând cu anul 2015, IEP a sprijinit dialogul interetnic și activitățile de educație în ceea ce privește Acordul de Asociere și contribuie cu expertiză referitoare la Uniunea Europeană și politicile acesteia în combaterea dezinformării.

al Forumului Parteneriatului Estic al Centrelor de Cercetare (EaP ThinkTank Forum), lansat în anul 2017 la Chișinău.

Institutul pentru Inițiative Strategice (IPIS) este un grup de reflecție independent politic, specializat în analiza provocărilor strategice, a bunei guvernări, a politicilor publice, a dialogului interetnic și a medierii conflictelor în Republica Moldova. IPIS contribuie la implementarea proiectului prin expertiza oferită și cu ajutorul canalelor sale de informare orientate către grupurile de populație distanțate de UE și afectate în mod special de dezinformare.

CUPRINS:

REZUMAT EXECUTIV.....	4
I. CONTEXT	4
II. ANALIZA BUNELOR PRACTICI ȘI EXPERIENȚEI INTERNAȚIONALE.....	6
III. PROIECTUL NOULUI CADRU NORMATIV CU PRIVIRE LA PREVENIREA ȘI CONTRACARAREA DEZINFORMĂRI ÎN MEDIUL ONLINE	6
2.1. PROPUNERI DE ORDIN CONCEPTUAL	7
2.1.1. SCOPUL, OBIECTIVELE ȘI DOMENIUL DE APLICARE	7
2.1.2. SANȚIUNILE ȘI COOPERAREA CU ORGANELE DE URMĂRIRE PENALĂ	8
2.1.3. SALARIZAREA ANGAJAȚILOR VIITOAREI AUTORITĂȚI PUBLICE PENTRU CONTRACTAREA DEZINFORMĂRII	8
2.2. PROPUNERI DE ORDIN TEHNIC	8
2.2.1. DENUMIREA VIITORULUI PROIECT DE LEGE	8
2.2.2. SCOPUL, OBIECTIVELE ȘI DOMENIUL DE APLICARE	9
2.2.3. NOȚIUNEA DEZINFORMĂRII	9
2.2.4. AUTORITĂȚILE RESPONSABILE DE PREVENIREA ȘI CONTRACARAREA DEZINFORMĂRII ȘI ATRIBUȚIILE ACESTORA.....	9
2.2.5. COOPERARE CU REȚELELE SOCIALE ȘI DE MESAGERIE	10
2.2.6. DISPOZIȚIILE FINALE ȘI TRANZITORII ȘI ANALIZA DE IMPACT.....	10
IV. CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI	11

REZUMAT EXECUTIV

Documentul de politici publice analizează și vine cu o serie de propuneri cu privire la cadrul de reglementare privind prevenirea și contracararea dezinformării online, care urmează să fie examinat de Parlamentul Republicii Moldova. Prezentul document de politică include o analiză a situației actuale și argumentele în sprijinul unui nou cadru legislativ. De asemenea, documentul prezintă pe scurt cele mai bune practici internaționale relevante în domeniul prevenirii și contracarării dezinformării.

Adițional, documentul ia în considerare rezultatele dezbaterilor pe marginea politicii publice, unde s-a ajuns la concluzia că tot mai mult este conștientizată necesitatea unei intervenții normative și instituționalizarea unui mecanism clar de contracararea dezinformării în spațiu online. De asemenea, există o mai mare înțelegere a necesității de a pune accentul pe activitatea de contracararea dezinformării atunci când ea afectează securitatea statului.

În același timp, în perspectiva instituirii unei entități responsabile de contracararea dezinformării și protejării spațiului informațional al Republicii Moldova după modelul unui Centru de Comunicare Strategică, este important ca aceasta primordial să fie abilitată cu funcții și instrumente de prevenire a dezinformării, răspuns rapid și comunicare strategică. Competențele de sancționare care la moment sunt examinate de a fi atribuite unei astfel de autorități naționale, necesită o atenție suplimentară pentru a asigura că acestea întrunesc standardele de transparență și nu afectează standardele existente în domeniul drepturilor omului.

Metodologia aplicată pentru identificarea și analiza dezinformării trebuie să fie pusă la dispoziția publicului, pentru verificarea de către societatea civilă, jurnaliști, mediul academic și publicul larg, pentru a asigura înțelegerea și transparența a ceea ce și cum dezinformarea este monitorizată în Republica Moldova și cum spațiul său informațional poate fi afectat.

Totodată a fost accentuată necesitatea de a institui mecanisme de prevenire și combatere a dezinformării la nivel național inclusiv prin asigurarea unei cooperări cu marele companii tech (ex. META, YouTube, Telegram, etc) și respectiv reglementării măsurilor de prevenire și contractare a dezinformării pe platformele de socializare, stabilirea regulilor și măsurilor cooperative și de încurajare a companiilor din domeniu să întreprindă măsuri adecvate de moderare a conținutului, blocarea conturilor și respectiv contracararea acțiunilor maligne, conform Termenilor și Condițiilor acestora și să raporteze în mod regulat autorităților din Republica Moldova.

Recomandările cheie bazate pe analiză sunt rezumate la sfârșitul documentului.

I. CONTEXT

Sectorul mass-media este considerat ce de-a patra putere în stat, acestea având rolul de a transmite, independent, publicului informații libere și obiective. Însă de multe ori mijloacele de informare în Republica Moldova sunt utilizate cu scop de propagandă și dezinformare de către grupuri oligarhice. Iar în condițiile unor instituții și sisteme administrative fragile, precum și lipsei unei educații mediatice în societate, cum este cazul Republicii Moldova, mijloacele mass-media pot fi folosite pentru a manipula opinia publică și slăbi coeziunea socială și în cazurile cele mai grave pot afecta și securitatea statului.

Majoritatea statelor de regiune au ignorat pericolele pe care le pot genera mijloacele de informare dacă sunt utilizate cu scop de propagandă și dezinformare. Conștientizarea pentru această amenințare a crescut după anul 2014, când Rusia a anexat ilegal Crimeea și o dezinformare substanțială a urmărit să legitimizeze încălcarea suveranității teritoriale a Ucrainei. După aceasta, majoritatea statelor din Europa Centrală și de Est au început să-și consolideze

capacitățile de a identifica și reacționa la amenințările informaționale. Cu toate acestea nu foarte multe statele au reușit să-și creeze sisteme guvernamentale solide care să poată combate eficient tentativele de manipulare și propagandă și care să consolideze reziliența societății, majoritatea rămânând vulnerabile în fața acestui fenomen. Nivelul de pregătire pentru a reacționa variază de la o țară la alta, unele având deja un sistem mai bine pregătit (de exemplu, Slovacia și Lituania), altele rămânând mai vulnerabile.

Odată cu declanșarea războiului de agresiune a Rusiei împotriva Ucrainei în februarie 2022, fiecare țară din regiune, în special Republica Moldova, au conștientizat din nou importanța protejării spațiului informațional.

O primă măsură normativă luată de autoritățile Republicii Moldova în vederea securizării spațiului informațional, a fost adoptarea [deciziei Comisiei Situații Excepționale din 2 martie 2022](#) prin care a fost suspendată retransmisia programelor informative și analitice produse în Federația Rusă. Drept criteriu juridic pentru a fost utilizată ne-ratificarea de către Rusia a Convenției europene privind televiziunea transfrontalieră, similar instrumentului în baza căruia în anul 2018 au fost interzise în spațiul audiovizual aceleași tipuri de emisiuni (așa [zisa lege Anti-propagandă](#)), abrogată la finele anului 2020.

La data de 2 iunie 2022 a fost aprobat proiectul de [Lege pentru modificarea Codului serviciilor media audiovizuale al Republicii Moldova nr. 174/2018](#). Printre modificările de bază se enumeră introducerea noțiunii de "dezinformare", care este inspirată din definiția dezinformării formulată în [Codul Uniunii Europene de bune practici privind dezinformarea](#). O altă modificare a fost introducerea restricției de difuzare în Republica Moldova a știrilor, a programelor informative și analitice și a filmelor militare produse în țări care nu au ratificat Convenția Europeană a Televiziunii Transfrontaliere. În esență, prevederea din Dispoziția Comisiei Situații Excepționale a fost confirmată prin lege. De asemenea, au fost introduse un șir de sancțiuni pentru nerespectarea prevederilor legale în acest sens. Un element important al modificărilor introduse prin acest proiect de lege este limitarea acestor prevederi doar pentru domeniul audiovizualului, fiind exclusă propunerea inițială de a extinde aceste prevederi și pentru platformele on-line.

Astfel, o provocare majoră care a rămas pe masa legiuitorului și autorităților competente, este reglementarea și instituționalizarea modului de combatere a dezinformării în spațiul on-line, care a devenit din ce în ce mai problematică.

În acest sens, Parlamentul a inițiat un proces de elaborare a unui cadru normativ nou prin care și-a propus să vină cu un șir de modificări legislative și a propus crearea unei autorități publice care să fie responsabilă de contracararea dezinformării în spațiul on-line, oferindu-i atribuții de prevenire a dezinformării și protejării spațiului informațional. Ulterior, în baza mai multor dezbateri la subiect, autorii inițiativei legislative au prezentat o versiune revăzută a conceptului proiectului de lege, prin care se propune adoptarea unei norme cadru care să reglementeze măsuri împotriva dezinformării în domeniul on-line, precum și să stabilească exhaustiv competențele instituției responsabile de acest domeniu, după modelul unui centru de comunicare strategică. În baza complexității acțiunilor care trebuie întreprinse pentru a contracara eficient dezinformarea, trebuie remarcat faptul că nu există un model unic pentru toate. Implementarea cu succes a măsurilor de prevenire, de monitorizare și reacționare necesită interacțiunea mai multor instituții în cel mai scurt timp posibil, ceea ce presupune o distribuție clară a rolurilor, o înțelegere similară a sarcinilor de către toți actorii implicați și utilizarea resurselor în afara sistemului administrativ (de ex. de resurse și analize oferite de societatea civilă)

II. ANALIZA BUNELOR PRACTICI ȘI EXPERIENȚEI INTERNAȚIONALE

International Media Support a realizat o analiză a capacității statelor de a aborda amenințările informaționale și de a construi reziliența informațională în mai multe țări ai Europei Centrale și Baltice, printre care România, Slovacia Lituania și Ucraina. Unele dintre cele mai avansate modele și care pot fi luate în considerație ca ghidare pentru Republica Moldova sunt modelul Slovaciei și Lituaniei.

Slovacia

Slovacia a reușit să atingă un anumit progres în instituționalizarea procesului de asigurare a securității spațiului său informațional. Pe lângă un mandat larg, organul ce are în responsabilitate și asigurarea securității informaționale în spațiul public este Consiliul de Securitate, care este organismul consultativ al Guvernului și este prezidat de președintele țării.

Consiliul de Securitate cuprinde două subdiviziuni care au rolul de coordonare la nivel de Guvern în a răspunde la amenințările asupra securității informaționale în spațiul public: Departamentul de Comunicare Strategică și Centrul de Situații.

- Departamentul de Comunicare Strategică este conceput ca o unitate operațională care face legătura între identificarea/analiza amenințărilor și răspunsul practic de comunicare;
- Centrul de Situații îndeplinește în primul rând funcții analitice și nu este conceput pentru identificarea amenințărilor 24 ore. Acesta informează instituțiile superioare și elaborează strategii de răspuns.

La fel ca și în cazul altor țări resursele disponibile în cadrul Departamentului de Comunicare Strategică și Centrului de Situații sunt limitate, de aceasta se axează preponderent pe cooperarea cu societatea civilă și pe schimbul de date în cadrul Guvernului.

Lituania

Rolul de comunicare strategică în Lituania este asigurat de fiecare minister în parte. În același timp, rolul de lider este asigurat Biroul de Management al Amenințărilor și Prevenirea Crizelor care funcționează în subordinea Cancelarului Guvernului și asigură secretariatul Comisiei Naționale de Securitate, care este principala instituție responsabilă de asigurarea securității naționale.

Biroul de Management al Amenințărilor și Prevenirea are trei grupuri permanente: Grupul de evaluare a amenințărilor, Grupul de planificare și Grupul de comunicare strategică (care are rolul de a asigura comunicarea strategică și reacție rapidă).

Spre deosebire de Slovacia, Lituania are resurse mai mari pentru a asigura analiza la nivelul Biroului. Totuși, este necesar suport suplimentar din partea organizațiilor și centrelor de analiză naționale și internaționale ale societății civile.

Aceasta arată că experiența țărilor europene rezidă în mare măsură în crearea unor capacități de comunicare strategică. Unitățile guvernamentale relevante colectează și sistematizează informația despre cazurile de dezinformare importante, studiază și analizează fenomenul, construiesc mecanisme de răspuns sistemic și coordonează comunicarea diferitor structuri guvernamentale cu scopul combaterii și prevenirii impactului toxic al dezinformării. Măsurile punitive nu sunt caracteristice pentru practicile țărilor UE.

III. PROIECTUL NOULUI CADRU NORMATIV CU PRIVIRE LA PREVENIREA ȘI CONTRACARAREA DEZINFORMĂRI ÎN MEDIUL ONLINE

Din analiză de mai sus, poate fi constatat că unele țări din regiune au reușit să avanseze mai mult la capitolul prevenire și contracarare a dezinformării, creând un nivel înalt de reziliență, pe când

altele au rămas în continuare vulnerabile și fără un mecanism de combatere manipulării și propagandei care afectează securitatea informațională. În acest sens, este relevant studiul comparativ pentru țările Europei Centrale și de Est - [Disinformation Resilience Index 2021](#). Modele perfecte nu există, iar realizarea unui "copy-paste" nu este eficient, în condițiile în care fiecare țară are propriile realități geopolitice, politice, culturale și administrative, de care trebuie să se țină cont la elaborarea modelului instituțional și procesual pentru asigurarea securității spațiului informațional. În cazul Republicii Moldova cea mai mare provocare o reprezintă dezbinarea profundă a societății pe criterii de limbă și preferințe geo-politice. Pe fonul unei influențe a dezinformării îndelungate și coordonate din Federația Rusă, sunt puține subiecte care se bucură de un consens larg în societate. Chiar mai mult, este foarte greu să obținem un consens în societate asupra a ce poate sau nu fi considerat dezinformare. Această situație precară vulnerabilizează din start orice efort instituțional în domeniu.

În acest sens, ca urmare a deciziei Parlamentului Republicii Moldova de a nu reglementa mecanismul de contracarare a dezinformării în spațiul on-line prin proiectul de [Lege pentru modificarea Codului serviciilor media audiovizuale al Republicii Moldova nr. 174/2018](#), adoptat la 2 iunie anul curent, Parlamentul a elaborat o altă inițiativă legislativă. Inițial a elaborat un proiect de lege prin care și-a propus să vină cu un șir de modificări la mai multe acte normative și a propus crearea unei instituții care să fie responsabilă de contracararea dezinformării în spațiul on-line, oferindu-i atribuții de prevenire, combatere și sancționare. Ulterior, în baza dezbaterilor pe marginea proiectului de lege organizat pe platforma Parlamentară, dar și a opiniei societății civile, autorii au elaborat o versiune îmbunătățită a proiectului, care ține cont de majoritatea recomandărilor conceptuale venite la prima versiune a proiectului de lege. Prin proiectul actualizat se propune adoptarea unei legi cadru care să reglementeze măsurile împotriva dezinformării în domeniul on-line, precum și să stabilească exhaustiv competențele instituției responsabile de acest domeniu. Conform proiectului aceasta urmează a fi Agenția pentru Prevenirea și Contracararea Dezinformării. De asemenea proiectul este însoțit de un alt proiect de lege prin care se propune modificarea cadrului normativ conex.

În continuare mai multe propuneri pe marginea conceptului proiectului de lege discutat în cadrul unei serii de dezbateri de politici publice cu Parlamentul și societatea civilă, precum și experți internaționali sunt prezentate. Dezbaterile publice au fost realizate în cadrul proiectului [reforMD](#) – reziliența împotriva dezinformării în Republica Moldova.

2.1. PROPUNERI DE ORDIN CONCEPTUAL

2.1.1. Scopul, obiectivele și domeniul de aplicare

Potrivit conceptului proiectului de lege acesta are drept scop crearea cadrului normativ necesar pentru prevenirea și contracararea dezinformării, precum și de a stabili misiunea și direcțiile de activitate, modul de funcționare, atribuțiile, drepturile și obligațiile unei noi autorități publice, denumită preliminar Agenție pentru Prevenirea și Contracararea Dezinformării. Drept obiectiv al proiectului de lege se propune punerea în aplicare a măsurilor și politicilor de securitate informațională prin contracararea amenințărilor proiectate la adresa securității și a intereselor naționale ale Republicii Moldova în spațiul informațional, identificând și prevenind dezinformarea, contracarând în mod eficient propaganda, influențele și campaniile informaționale distructive și prevenind tentativele de manipulare a opiniei publice.

Atât scopul cât și obiectivul prezentului proiect de lege nu fac delimitarea dintre domeniul audiovizualului și domeniul on-line. Singura delimitare este precizată la art. 3 al proiectului de lege unde se menționează că acțiunile prevăzute de prezenta lege ce vizează prevenirea și contracararea dezinformării sunt de competența autorității pentru Prevenirea și Contracararea Dezinformării, iar cele localizate în spațiul audiovizual sunt de competența Consiliului

Audiovizualului, fără a delimitat clar competențele autorității în raport cu Consiliului Audiovizualului.

Astfel, este necesar de a determina clar dacă această lege și viitoarea autoritate publică urmează să fie responsabilă de contracararea dezinformării și pe domeniul audiovizualului sau doar domeniul on-line.

Dacă va acoperi ambele domenii, atunci este necesar de corelat această normă cu prevederile Codului serviciilor media audiovizuale al Republicii Moldova nr. 174/2018, în mod special cele inserate prin Legea nr. 143/2022 pentru modificarea Codului serviciilor media audiovizuale al Republicii Moldova nr. 174/2018, care a avut drept scop contracararea dezinformării în domeniul audiovizual, definind și dezinformarea în acest sens.

Dacă inițiativa legislativă își propune să se limiteze doar la prevenirea și contracararea dezinformării pe domeniul on-line, atunci este necesar de menționat acest aspect în mod expres.

Reieșind din bunele practici menționate supra, este recomandat ca scopul legii să rămână pentru ambele domenii, însă reglementând clar relația dintre noua autoritate publică și Consiliului Audiovizualului, în mod special ținând cont de nivelul de autonomie pe care îl are Consiliul Audiovizualului în raport cu orice entitate guvernamentală. De asemenea, trebuie de corelat cu prevederile inserate prin Legea nr. 143/2022 pentru modificarea Codului serviciilor media audiovizuale al Republicii Moldova nr. 174/2018.

2.1.2. Sancțiunile și cooperarea cu organele de urmărire penală

Proiectul de lege, dar și proiectul de lege prin care se propune modificarea cadrului legislativ conex reglementează competența pentru autoritatea publică de a aplica contravenții, sugerând un șir de modificări în acest sens la Codul contravențional al Republicii Moldova nr. 218/2008. În același timp, definiția dezinformării propusă în art. 2 include și informația creată pentru a dăuna inclusiv securitatea statului, care după nivelul de gravitate nu se poate limita doar la sancțiuni contravenționale, ci ar întruni elementele unei infracțiuni.

Astfel, se recomandă examinarea suplimentară a nivelului de gravitate pe care îl poate atinge dezinformarea în domeniul securității statului și modul de sancționare al acestora. După caz, va fi necesar de reglementat competențele și modul de colaborare cu organele de urmărire penală. Mai mult, examinarea infracțiunilor de gravitate sporită la adresa securității statului nu trebuie să țină de atribuțiile autorității publice, însă aceasta poate fi consultată pentru a oferi expertiză relevantă organelor de urmărire penală.

2.1.3. Salarizarea angajaților viitoarei autorități publice pentru contractarea dezinformării

Atribuțiile ce urmează a fi realizate în cadrul autorității presupun un efort substanțial, dar și cunoștințe specifice domeniului, ceea ce presupune că este necesar de creat un sistem salarial motivațional pentru a atrage personal calificat și motivat în cadrul autorității. Sistemul actual de salarizare reglementat de Legea nr. 270/2018 privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar nu oferă această posibilitate. În acest sens este necesară identificarea unui mecanism legal care ar permite oferirea unei remuneri salariale motivaționale pentru viitorii angajați.

2.2. PROPUNERI DE ORDIN TEHNIC

2.2.1. Denumirea viitorului proiect de lege

Potrivi prevederilor art. 42 alin. (1) și (2) ale Legii cu privire la actele normative nr. 100/2017, denumirea actului normativ reprezintă numirea generică a actului în funcție de categoria acestuia, de autoritatea emitentă și de obiectul reglementării exprimat sintetic, urmând a fi laconică și să exprime cu claritate obiectul reglementării.

Astfel, reieșind din prevederile Legii cu privire la actele normative cu privire la denumirea actului normativ și ținând cont de scopul, obiectivul și domeniul de aplicare a legii, care depășește reglementarea modului de organizare și funcționare a autorității publice se propune a fi denumit în "Legea cu privire la prevenirea și contracararea dezinformării". În eventualitatea în care se va decide de a limita prevederile legii doar la mediul on-line, atunci titlul legii ar urma să fie "Legea cu privire la prevenirea și contracararea dezinformării în mediul on-line".

2.2.2. Scopul, obiectivele și domeniul de aplicare

Pe lângă prevenirea și contracararea dezinformării, un obiectiv important pe care și-l propune proiectul de lege este instituționalizarea la nivel guvernamental a mecanismului de comunicare strategică, inclusiv asigurarea unei coordonări centralizate în acest sens de către viitoarea autoritate publică. Astfel, se recomandă completarea proiectului legii cu prevederi care să scoată în evidență rolul primordial de comunicare strategice.

2.2.3. Noțiunea de dezinformare

Reieșind din faptul că scopul și obiectivul legii este prevenirea și contracararea amenințărilor proiectate la adresa securității și intereselor naționale ale Republicii Moldova în spațiul informațional, este impropriu de a include în categoria subiecților pentru care se aplică prevederile acestei legi alți subiecți decât cei care vizează statul și instituțiile acestuia. Astfel, atâta timp cât nu este afectată securitatea statului sau instituțiilor acestuia, se propune revederea noțiunii de dezinformare prin excluderea "unei persoane sau unui grup social" din categoria celor pentru care se aplică legea. În eventualitatea amendării Codului serviciilor media audiovizuale al Republicii Moldova, o abordare similară poate fi examinată și pentru noțiunea de "dezinformare" din cadrul acestuia.

2.2.4. Autoritățile responsabile de prevenirea și contracararea dezinformării și atribuțiile acestora

Potrivit prevederilor art. 52 alin. (2) al Legii cu privire la actele normative nr. 100/2017 denumirea articolului exprimă succint obiectul de reglementare, fără a avea o semnificație proprie în conținutul articolului. În acest sens, se propune a fi revăzută denumirea art. 3 al proiectului de lege, în mod special ținând cont de o eventuală modificare a denumirii legii. În același timp, art. 3 al proiectului de lege urmează a fi strâns corelat cu prevederile Codului serviciilor media audiovizuale al Republicii Moldova și eventualele modificări la acesta, precum și cu prevederile art. 6 al proiectului de lege și propunerile la acesta prezentat mai jos.

De asemenea, prevederile art. 3 urmează a fi ajustate urmare a deciziei cu privire la scopul, obiectul și domeniile de aplicare ale prezentei legi detaliate mai sus la subcapitolul propunerii de ordin conceptual.

Totodată, ținând cont de principiile de administrare publică ale OECD/SIGMA și în vederea respectării prevederilor Legii nr. 98/2012 privind administrația publică centrală de specialitate care reglementează delimitarea competențelor dintre ministere, autorități administrative și instituții din cadrul Guvernului este necesară separarea la nivel de normă a competențelor pe care le are Guvernul, ministerele, Agenția pentru Prevenirea și Contracararea Dezinformării și instituții din cadrul Guvernului. Aceste delimitări sunt importante inclusiv în vederea evitării abuzurilor dar și eliminării potențialelor conflicte de interese.

Adițional, se recomandă stabilirea organului central de specialitate responsabil de elaborarea politicilor în domeniul mass-media, care să aibă la nivel de atribuții și politicile în domeniul prevenirii și contracarării dezinformării și comunicării strategice. Reieșind din practica altor state, dar și ținând de modul de distribuție a competențelor în cadrul Guvernului Republicii Moldova, recomandăm stabilirea acestei competențe la Ministerul Culturii.

Cât privește statutul propus pentru noua autoritate în art. 4 al proiectului de lege, acesta contravine prevederilor art. 14 al Legii nr. 98/2012 privind administrația publică centrală de specialitate care prevede că Agenția este o structură organizațională separată în sistemul administrativ al unui minister, care se constituie pentru exercitarea funcțiilor de gestionare a anumitor subdomenii sau sfere din domeniile de activitate a ministerului. De asemenea, prevederile art. 18 ale aceleiași legi stipulează posibilitatea ca la propunerea Prim-ministrului pot fi create autorități administrative centrale în subordinea Guvernului. Indiferent de tipul de organizare care este selectat în baza Legii nr. 98/2012 privind administrația publică centrală de specialitate, acestea nu pot avea un statut autonom în cadrul Guvernului.

În acest sens urmează a fi modificate și revăzute în mod special prevederile art. 3, 4 și 6 și 7 ale proiectului de lege.

În același timp, obligațiile prevăzute la art. 7 alin. (2) să fie reflectate la articolul care reglementează atribuțiile autorității publice.

2.2.5. Cooperare cu rețelele sociale și de mesagerie

O componentă lipsă în cadrul proiectului de lege o reprezintă atribuțiile în domeniul prevenirii și combaterii dezinformării pe rețelele sociale și de mesagerie. Primordial este necesară o definiție și clasificare a platformelor on-line de socializare și de mesagerie cu impact major. Pentru aceasta, Agenția ar trebui să elaboreze o listă de criterii pentru platformele care pot fi atribuite ca fiind relevante în Republica Moldova, pe baza unei metodologii transparente și a impune administratorilor platformelor respectarea unor norme și realizarea unor practici de prevenire și contracarare a dezinformării în spațiul virtual pe care îl administrează. Sugerăm obligarea administratorilor să respecte următoarele norme:

- Disponerea de regulamente proprii (bune practici) de prevenire a dezinformării și altor practici de comportament inautentic și dăunător pe platformele de socializare. Aceste reguli obligatorii trebuie să fie publice și accesibile pentru toți utilizatorii.
- Platformele de socializare cu impact major trebuie să dispună de personal specializat în număr de minim 2 persoane care cunosc limbile română și rusă și care vor fi responsabile de moderarea conținutului conform regulilor proprii descrise mai sus. Acești angajați trebuie să coopereze cu instituțiile publice și organizațiile neguvernamentale din Republica Moldova pentru preluarea notificărilor și să informeze despre măsurile luate.
- Platformele vor fi obligate să publice minim o dată la 3 luni rapoarte privind conformarea rigorilor legale și activitățile întreprinse în domeniul prevenirii și contracarării dezinformării în rândul utilizatorilor înregistrați în Moldova.
- Atribuția principală a autorității publice va fi monitorizarea respectării de platformele de socializare a rigorilor legale (dispunerea de reguli proprii transparente privind dezinformare, asigurarea cu personal dedicat acestei activități, publicarea rapoartelor și cooperarea cu instituțiile media și non-guvernamentale din Republica Moldova). În cazul în care platformele de socializare online nu vor respecta prevederile legale, Agenția trebuie să poată emite gradual preîntâmpinări publice și amenzi până la suspendarea temporară sau interdicția activității platformelor în Republica Moldova pentru încălcări repetate sau deosebit de grave.

2.2.6. Dispozițiile finale și tranzitorii și analiza de impact

În vederea accelerării procesului de punere în aplicare a prevederilor proiectului de lege, se recomandă de a introduce în dispozițiile finale și tranzitorii, pe lângă dispozițiile prevăzute o dispoziție nouă care să oblige Guvernul să aprobe actele normative necesare punerii în aplicare a prevederilor legii.

Adițional, reieșind din faptul că proiectul de lege conține reglementări cu impact asupra bugetului public național și prevederi de crearea de autorități noi la nivel de Guvern, este imperios necesar ca proiectul să fie însoțit de analiza de impact, elaborată în conformitate cu Hotărârea Guvernului cu privire la [aprobarea](#) Metodologiei de analiză a impactului în procesul de fundamentare a proiectelor de acte normative nr. 23/2019.

IV. CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

Pe baza analizei de mai sus, se poate concluziona că este nevoie de o intervenție normativă și de instituționalizare a unui mecanism clar de contracarare a dezinformării în spațiul on-line. De asemenea, există o mai mare înțelegere a necesității de a pune accentul pe activitatea de contracararea dezinformării atunci când ea afectează securitatea statutului.

În același timp, este de remarcat că în perspectiva instituirii unei entități responsabile de contracararea dezinformării și protejării spațiului informațional al Republicii Moldova după modelul unui Centru de Comunicare Strategică, este important ca aceasta primordial să fie abilitată cu funcții și instrumente de prevenire a dezinformării, răspuns rapid și comunicare strategică. Competențele de sancționare care la moment sunt examinate de a fi atribuite viitoarei autorități publice competente, necesită o atenție suplimentară pentru a asigura că acestea întrunesc standardele de transparență și nu dăunează drepturilor omului existente. Este de o importanță deosebită asigurarea principiilor legalității, legitimității, necesității și proporționalității actelor juridice. Iar metodologia aplicată pentru identificarea și analiza dezinformării trebuie să fie pusă la dispoziția publicului, pentru verificarea de către societatea civilă, jurnaliști, mediul academic și publicul larg, pentru a asigura transparența în procesul de monitorizare a dezinformării în Republica Moldova și cum spațiul său informațional poate fi afectat.

Adițional, este de remarcat necesitatea de a institui mecanisme de prevenire și combatere a dezinformării la nivel național inclusiv prin asigurarea unei cooperării cu marele companii tech (ex. META, YouTube, Telegram, etc) și respectiv reglementării rigorilor de prevenire și contractare a dezinformării pe platformele de socializare, stabilirea regulilor și măsurilor cooperative și de încurajare a companiilor din domeniu să întreprindă măsuri adecvate de moderare a conținutului, blocarea conturilor și respectiv contracararea acțiunilor maligne.

În acest sens, se recomandă următoarele:

- Determinarea exhaustivă a domeniului de competență care urmează a fi acoperit de o eventuală autoritatea publică cu funcții de prevenire a dezinformării și protejării spațiului informațional;
- Corelarea noilor reglementări normative cu prevederile Codului serviciilor media audiovizuale al Republicii Moldova nr. 174/2018, în mod special cele inserate prin Legea nr. 143/2018 pentru modificarea Codului serviciilor media audiovizuale al Republicii Moldova nr. 174/2018, care a avut drept scop contracararea dezinformării în domeniul audiovizual, definind și dezinformarea în acest sens;
- Prevederea unor mecanisme de sancționare în funcție de gravitatea faptelor, cu un accent pe contracararea activităților de dezinformare orientate împotriva securității naționale, ordinii publice și constituționale. Iar mecanismul de sancționare prevăzut de lege trebuie să includă instrumente de transparență și monitorizare cu garanții solide de prevenire a abuzurilor sau și asigurarea respectării drepturilor omului;
- Instituirea unei autorități naționale cu rolul primordial de a preveni dezinformarea și securiza spațiul informațional online după modelul unui Centru Național de Comunicare Strategică.

- Asigurarea unui buget eficient și a unui sistem de salarizare motivant pentru viitorii angajați ai viitoarei autorități publice care urmează să fie create la nivel național;
- Guvernul trebuie să determine organul central de specialitate (Minister) responsabil elaborarea politicilor în domeniul mass-media, care să cuprindă prevenirea și combaterea dezinformării;
- Delimitarea clară a competențelor dintre Guvern, ministere, autoritatea publică competentă în domeniul prevenirii dezinformării și protejării spațiului informațional, precum și alte entități publice;
- Introducerea unor reglementări privind prevenirea și combaterea dezinformării pe platformele de socializare online, care să prevadă:
 - i) stabilirea clară în legislația națională cooperare cu autoritățile naționale și responsabilizare a companiilor tech în Republica Moldova în vederea prevenirii dezinformării în mediul online;
 - ii) desemnarea de către companiile tech a punctelor clare de contact cu autoritățile din Republica Moldova,
 - iii) angajarea în cadrul companiilor tech a moderatorilor de conținut în limba română și limba rusă care să monitorizeze conținutul în spațiul informațional al republicii Moldova și să prevină activități de dezinformare;
 - iv) stabilirea obligațiilor de raportare periodică privind activitatea de monitorizare și moderare a activității pe platformele sociale;

